

מזיכרונותיה של מאשה גרינבאום על לאחר השחרור - אחד מעיר ושניים ממשפחה

ב-18 באפריל 1945 נולדו בברגן-בלזן לחופש שני הילדים הראשונים לשתי נשים: האחת מווילנה, והשנייה מקובנה, שעברו גטאות ומחנות ריכוז ועבודה. אף שהאבות לא שרדו והם נולדו אפוא יתומים, חשו הכל שמחה גדולה – לרבות הקצינים הבריטים והרופאים בבית החולים הזמני בברגן-בלזן. במיוחד היתה השמחה גדולה בין החברות הניצולות. חלק מהן היו חלשות וחולות, ובכל זאת הרגישו כולן כמשפחה אחת, ובכל יום ביקרו את האמהות ואת ילדיהן.

בחדר ענק של המחנה הישן ששחרר היו עוד 800 נשים, חולות ובריאות, חלשות מאוד וקצת יותר חזקות. הצבא הבריטי אסף 15 אלף חולים, ומהם נזקקו 5,000 לניתוחים. הצבא והצלב האדום חיטאו בכל מקום, והתיזו על הניצולים אבקת די די טי. הבריטים פינו את בנייני הצבא הגרמני והס"ס לחולים וליתר הניצולים, וכולם עברו לחלק החדש של מחנה ברגן-בלזן. את הנשים שיכנו 14 בכל חדר, והן היו מרוצות מאוד: לא עלה בדעתן שאפשר גם אחרת, כלומר אדם לחדר. רובן היו בודדות, וטוב היה להן להיות יחד, כמו משפחה. היה עליהן קודם לקלוט שהגרמנים הפסידו את המלחמה ולא יחזרו עוד, וכן ללמוד לחיות מחדש כבנות חורין. לעת עתה לא היו אף לאחת מהן תכניות לעתיד. הן רצו רק למצוא את אלה ממשפחתן ששרדו, כדי להתחיל בחיים חדשים במקום אחר, בארץ חדשה – רק לא בגרמניה. אכן, במחנות חשבו על נקמה, אך לבסוף החליטו רובן להשאיר אותה בידי אלוהים ובידי הצבאות המנצחים.

ב-21 במאי 1945 שרפו הבריטים את צריפי המגורים של האסירים בברגן-בלזן. חלק מהניצולים הועברו לעיר דיפהולץ, לא רחוק מבלזן, שם הוקם מחנה חדש. כדי להתגבר על המחסור בכוח אדם רפואי לטיפול בחולים הרבים, הזמינה ממשלת שוודיה באמצעות הצלב האדום השוודי 6,000 ניצולים חולים, ששחררו ממחנות הריכוז על-ידי הצבא הבריטי, לבוא לשוודיה כדי לקבל טיפול בבתי חולים שהוקמו במיוחד בשבילם. נשלחו אפוא משאיות של הצבא הבריטי למחנה החדש בדיפהולץ, כדי להעביר את החולים באנייה שעגנה בנמל ליבק שבגרמניה. לקראת הנסיעה סיפק איגוד הסעד היהודי באנגליה, שהיו לו נציגים בדיפהולץ, בגדים, אוכל כשר ותשמישי קדושה, והכין את האנשים לחיי חופש.

המשאיות הגיעו לדיפהולץ בחצות הלילה – שיירה ארוכה של כלי רכב בצבע חום צבאי. המיועדים לנסיעה עמדו על-יד החלונות וראו את המשאיות הבאות אליהם – ובהלה תקפה אותם: הרי כך לקחו אותם מן הגטאות, וכך הובילו אנשים למחנות הריכוז! איש העיר את רעהו, והכל רצו לחפש מקום מסתור. החיילים שבאו לקחתם נדהמו: דלתות החדרים היו פתוחות, האור דלק – אך החדרים ריקים. פה ושם ראו החיילים אנשים קופצים דרך החלונות ונעלמים בחשכה בגנים ובחורשה, וכלל לא יכלו להבין מה קורה כאן: מדוע בורחים האנשים?

הרי באו להסיע את החולים לשוודיה, שם יוכלו לקבל אוכל טוב יותר, להבריא ולהתאושש! הם המשיכו לקרוא להם ברמקולים – אך איש לא חזר: כה רב היה הדמיון לאשר אירע להם בעבר.

לבסוף אותר קצין יהודי מאיגוד הסעד היהודי, וזה פנה אליהם ביידיש והסביר להם שוב את הסיבה לבוא המכוניות. רק אז נרגעו האנשים ויצאו ממחבואיהם. עם זאת עדיין התחננו רבים בפני מציליהם לבל ייסעו בלילות, ולבל ילוו אותם רופאים ואחיות גרמנים. תחילה התקשו האחראים הבריטים להבין זאת – גם אחרי שהקצין היהודי הסביר להם על אימת הניצולים ממשלוח ה"ס"ו. הבריטים אמרו שה"בלדי ג'וז" השתגעו, אך לבסוף ויתרו: הובטח להם ששום רופא גרמני או אחות גרמנייה לא ילוו אותם לשוודיה, וכי אכן יחכו עד הבוקר כדי לצאת לדרך. עם זאת נדרשו עוד מאמצים רבים של שכנוע ומילות עידוד כדי להרגיע את החשדנים ביותר מבין המשוחררים.

בבוקר באו היהודים שנרשמו למשלוח, קצת מבווישים אך מוכנים לנסיעה. לפי הרשימות שהיו לחיילים היתה אמורה גם ברוניה מחדר מספר 8 לנסוע. חיפשו אותה – אבל לא מצאו: היא נעלמה. חברתה לחדר, ניוטה, התקרבה לקצין היהודי ולחשה באוזנו שברוניה פוחדת לנסוע, ולכן החליטה להתחבא עד יעבור זעם. לפי הנחיות החברה הלך הקצין ומצא את ברוניה, מתחבאת בין שני צריפים. כשראתה את סמל המגן דוד על שרוול מדיו של הקצין, הסכימה לדבר אתו ולהסביר לו את בעייתה המיוחדת.

ברוניה היתה אשה נמוכת קומה, עיניה שחורות ועצובות, וקמטים רבים מסביב לשפתיה הדקות. עטופה היתה בכמה שמלות ומעיל. צרור בידה האחת, והיד השנייה על לבה, כמתכוננת להישבע. מאז המלחמה אין היא מאמינה לשום אדם, אבל עכשיו אין לה בררה. היא הסתכלה בקצין ישר לתוך עיניו ואמרה: "אני, ברוניה, מתארת לעצמי ששם בחוץ מחפשים אותי. כן, נרשמתי לנסוע לשוודיה. איבדתי את כל משפחתי, גם את ילדי הרגו. על בעלי סופר לי שנהרג, אך זה שלושה לילות שאני חולמת עליו, ואני יודעת – אני בטוחה – שהוא חי. אמנם ברשימות הניצולים לא מצאתי את שמו, אבל אני חשה בוודאות שהוא חי. לא אוכל לנסוע לשוודיה; אני מוכרחה לנסוע חזרה לברגן-בלזן, משום שהוא אחד מהמחנות הגדולים ביותר בגרמניה, ושם עלי לחכות לו. הוא יבוא! אתם חייבים להאמין לי".

הקצין היהודי ניסה לשדל אותה שלא תחמיץ הזדמנות לרפא את ריאותיה החולות רק בגלל חלום. הרי היא יכולה ליצור קשרים בכתב עם הוועד היהודי בברגן-בלזן, ורשימות הניצולים יישלחו גם לשוודיה, ניסה להסביר לה; אך ברוניה בכתה בכי מר:

"אתם לא מאמינים לי, אבל אני נשבעת לכם שאני יודעת. אני מרגישה שהוא חי! לא אסע לשוודיה, משום שכך שוב אפרד מבעלי לשנים רבות. אני מוכרחה לחכות! אני מוכרחה".

בבוקר יצאו אפוא המשאיות, בלי ברוניה, לנמל ליבק. בנסיעה זו, שנמשכה כמה שעות, מתו בדרך להחלמתם כשבעים יהודים, והם הובאו לקבורה בעיר ליבק. הקצין היהודי הוביל את

ברוניה במכוניתו הצבאית למחנה ברגן-בלזן החדש, סידר לה מקום בחדר עם מכרות מעירה, ודאג לה לכרטיס למנות אוכל.

שבילי מחנה ברגן-בלזן החדש מסודרים בסימטריות בפרחים ודשא, כמו במחנה צבאי גרמני. הצריפים היפים, לשעבר של אנשי הס"ס והצבא הגרמני, אוכלסו עתה על-ידי הניצולים היהודים. הם התהלכו בשבילים והביטו איש בפני רעהו, מחפשים קרובים, משפחה. החיילים היהודים מהצבא הבריטי, מהבריגדה הארץ-ישראלית ומהצבא האמריקני שבאו למחנות, חיפשו אף הם קרובים. כל אחד שבא הביא רשימה, שנתנו לו הוריו וקרוביו, ותקווה בלבו שאולי באמת יצליח. מעטים מאוד מצאו את מי שחיפשו. חסרו שישה מיליון איש, שלא יחזרו לעולמים.

בין כל הניצולים והחיילים התהלכו בשבילי המחנה שני יהודים: אחד מהם במדי הצבא הפולני, ומגן דוד על כובעו: הוא רב צבאי פולני; האחר במדי הצבא הבריטי, ומגן דוד על שרוולו: אף הוא רב צבאי. נפגשו השניים באמצע השביל ובירכו זה את זה.

"שלום עליכם! מנין בא יהודי?"

"עליכם שלום! אני מלונדון. ומנין אתה בא?"

"אני יליד טרנוב שבפולין. לחמתי עם הצבא הפולני. נפלתי בשבי הגרמנים, ועתה אני שוב במדי הצבא הפולני."

"אה, גם הורי מפולין. אמי באה מהעיר לימנוב, ואבי נולד בעיירה גלוגוב. יש לי רשימה שלמה של בני משפחה וקרובים מערים שונות בגליציה."

"שמי אברהם גולדפינגר. ואיך קראו לאמך?"

"מה אמרת?" שאל הרב הצבאי הבריטי, "גולדפינגר? השם הזה מצוי ברשימתי. גם שמי אברהם. מן הסתם אנו נקראים על שמו של אותו סבא."

"כן, אבי היה אחיה, עצמה ובשרה של אמך", אמר הרב גולדפינגר.

מקרה מוזר? לאו דווקא. סבא משותף ושמות פרטיים חוזרים הן בענף האחד, הלונדוני, והן בענף השני, שנתר בפולין. בסמוך עברו חיילים בריטים, הסתכלו ולא יכלו להבין: מה ללובש מדי צבא הוד מלכותו וללובש מדי צבא פולין, שהם מתחבקים ומתנשקים בהתרגשות באמצע מחנה עקורים בסיומה של המלחמה? אכן, הם מצאו זה את זה, בני משפחה אחת, עם אחד. שעת בין השמשות במחנה. מותר ליהודים לטייל בכל מקום שהם רוצים. בשבילי ברגן-בלזן מהלכים גברים ונשים בבגדים אזרחיים, נקיים ומסודרים. פה ושם רואים אורות בחלונות. הילדים המעטים לומדים בבית-הספר שנפתח במחנה. היום הם שרים, רוקדים ומשחקים. אנשים מדברים על חיים חדשים. פה ושם רואים זוגות מתחבקים. מזל טוב! מתכוננים לחתונה הראשונה במחנה. לאט לאט מרגישים התחלה של חיים חדשים. ברור שהמחנה הוא רק מקום מגורים זמני. כבר חלפו מספר חודשים מאז נסעו היהודים החולים לשוודיה, ומשם הם כותבים מכתבים יפים. הם מרוצים מאוד, מטפלים בהם יפה.

בשביל בין הפרחים מטייל זוג יד ביד. האשה, נמוכת קומה, יפה ומטופחת, עיניה שחורות ועצובות, עמדה מלכת. היא פגשה בקצין – הרב הצבאי הבריטי מארגון הסעד היהודי, ואמרה לו:

"שלום לך, אדוני. אני רואה שאינך מכיר אותי. אני ברוניה. האם זוכר אתה? נפגשנו פעם ראשונה במחנה דיפהולץ, ובטובך עזרת לי לעבור לברגן-בלזן. רק חודשיים חייתי כאן, מצייתת לקול לבי – ואכן, בעלי חזר אלי. אחרי שש שנים ארוכות של גטאות ומחנות מצאנו זה את זה. אני מודה לך מקרב לבי, ולעולם לא אשכח אותך".

מקור: מאשה גרינבאום, חיים על פי התהום, יד ושם, ירושלים, 1999, עמ' 203-207.